

บทที่ 2

หลักการพื้นฐานที่สำคัญขององค์การการค้าโลก

1. จากแกตต์สู่องค์การการค้าโลก : ความเป็นมาของการห้ามจำกัดปริมาณสินค้า

1.1 ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของแกตต์และองค์การการค้าโลก

แกตต์เป็นข้อตกลงทางการค้าที่มีขอบเขตของการดำเนินงานที่จำกัด กล่าวคือ เป็นข้อตกลงทางการค้าที่ครอบคลุมในเรื่องเกี่ยวกับการค้าสินค้า แกตต์มีความแตกต่างจากองค์การการค้าโลก คือ องค์การการค้าโลกเป็นองค์การระหว่างประเทศ แต่แกตต์เป็นสนธิสัญญาหลายฝ่ายทางการค้า กล่าวคือ แกตต์ไม่มีตราสารจัดตั้งตัวองค์กรแกตต์ จึงต้องถือว่าแกตต์ไม่ใช่องค์การระหว่างประเทศโดยนิตินัย แต่ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาแกตต์ได้มีบทบาทในการกำหนดกฎเกณฑ์ทางการค้าระหว่างประเทศ โดยเฉพาะกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวกับการค้าสินค้าอุตสาหกรรมและกึ่งอุตสาหกรรม ซึ่งการค้าของโลกกว่าร้อยละ 80 อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของแกตต์ทำให้เห็นได้ว่าแกตต์ได้ทำหน้าที่เป็นองค์การระหว่างประเทศโดยพฤตินัยไปโดยปริยาย¹ ความสำเร็จของแกตต์ได้แก่ การสนับสนุนและการประกันการค้าเสรีของโลก การลดการจำกัดเก็บภาษีอย่างต่อเนื่องซึ่งช่วยในการกระตุ้นอัตราการเจริญเติบโตของการค้าโลกเป็นอย่างมาก

อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของแกตต์ในการลดการจำกัดเก็บภาษีประกอบกับระยะซบเซาทางเศรษฐกิจในช่วงปี ค.ศ. 1970 ถึงช่วงต้นปี ค.ศ. 1980 ได้ผลักดันให้บรรดาระัฐต่างๆ ใช้เครื่องมือในรูปแบบของการปกป้องเพื่อเผชิญกับการแข่งขันจากต่างประเทศ อัตราการว่างงานที่เพิ่มสูงขึ้นและการปิดโรงงานทำให้หลายรัฐในยุโรปตะวันตกและอเมริกาเหนือพยายามทำข้อตกลงสองฝ่ายเกี่ยวกับการแบ่งส่วนตลาดกับคู่แข่งและเริ่มดำเนินการอุดหนุนเพื่อรักษาไว้ซึ่งการควบคุมตลาดสินค้าเกษตรของประเทศตน การเปลี่ยนแปลงทั้งสองประการนี้เป็นสิ่งที่ค่อยๆ ทำลายความ

---

¹ ประสิทธิ์ เอกบุตร, บทบาทของ WTO ในการเสริมสร้างกฎเกณฑ์ทางการค้าระหว่างประเทศให้เข้มแข็งและครอบคลุมยิ่งขึ้น, ใน วิทยุ 44, (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์):

น่าเชื่อถือและควมมีประสิทธิภาพของแกตต์² นอกจากนี้แกตต์ยังไม่ครอบคลุมถึงนโยบายการค้า ด้านสิ่งแวดล้อม อีกทั้งไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของการค้าโลกที่มีความซับซ้อนและมีความสำคัญมากขึ้นกว่าที่ผ่านมา การลงทุนระหว่างประเทศได้ขยายออกไปมากขึ้น หลายๆ ประเทศต่างให้ความสนใจในการค้าบริการซึ่งแกตต์มิได้ครอบคลุมถึงเรื่องการค้าบริการ ตลอดจนมีการใช้ประโยชน์จากช่องโหว่ในระบบการค้าพหุภาคีเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ทำให้ประเทศภาคีแกตต์เชื่อมั่นว่าควรที่จะมีการดำเนินการใหม่ๆ เพื่อส่งเสริมระบบการค้าพหุภาคีและการขยายตัวของระบบการค้าพหุภาคี และในท้ายที่สุดได้นำไปสู่การก่อตั้งองค์การการค้าโลกขึ้น

1.1.1 ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของแกตต์

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ละประเทศต่างประสบกับปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ การค้าระหว่างประเทศต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรค ทั้งการใช้มาตรการกีดกันทางการค้า เช่น การตั้งกำแพงภาษี การอุดหนุนการส่งออก การใช้ระบบโควตานำเข้าสินค้า บรรดาประเทศต่างๆ ได้ตระหนักถึงผลร้ายจากภัยสงครามจึงมีความพยายามที่จะจัดหรือลดปัญหาการกีดกันทางการค้าระหว่างประเทศ การประชุมที่ **Bretton Woods** ที่มีขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1944 ได้มุ่งเน้นไปที่ประเด็นเรื่องการเงินและการธนาคาร และได้มีการก่อตั้งกองทุนการเงินระหว่างประเทศและธนาคารโลกขึ้น แต่สำหรับประเด็นปัญหาในทางการค้ายังไม่ได้ได้รับความสนใจมากนัก อย่างไรก็ตาม หลังจากการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้นในปี ค.ศ. 1945 การเจรจาทางการค้าหลายฝ่ายได้ดำเนินการภายใต้การจัดการของคณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ (**United Economic and Social Council : ECOSOC**) ซึ่งในปี ค.ศ. 1946 คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติได้ยอมรับมติสนับสนุนให้มีการจัดตั้งองค์การการค้าระหว่างประเทศขึ้น (**International Trade Organization : ITO**) การเจรจาเพื่อจัดตั้งองค์การการค้าระหว่างประเทศได้มีขึ้นหลายครั้ง ได้แก่ การประชุมที่นิวยอร์กและการประชุมที่เจนีวาในปี ค.ศ. 1947, การประชุมที่ฮาวานาในปี ค.ศ. 1948

---

² http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact4_e.htm
(January 2008)

แกตต์ได้ถูกสร้างขึ้นในการประชุมที่เจนีวา ซึ่งในการประชุมนี้มีวัตถุประสงค์ในการเจรจา คือ³ 1) เพื่อร่างกฎบัตรว่าด้วยองค์การการค้าระหว่างประเทศ 2) เพื่อจัดเตรียมตารางการลดอัตราภาษีศุลกากร 3) เพื่อจัดเตรียมสนธิสัญญาหลายฝ่ายอันประกอบเป็นกฎเกณฑ์ทั่วไปในทางการค้า ซึ่งก็คือ **General Agreement on Tariffs and Trade** หรือแกตต์ (GATT) แนวคิดพื้นฐานของแกตต์ คือ เป็นข้อตกลงทางการค้าที่ปรากฏอยู่ในผลของการเจรจาทางภาษี แต่ทั้งนี้แกตต์จะครอบคลุมถึงบทบัญญัติต่างๆ ที่ป้องกันการหลีกเลี่ยงข้อผูกพันทางภาษี โดยแกตต์ไม่ได้มีความมุ่งหมายที่จะเป็นองค์การระหว่างประเทศแต่อย่างใด⁴ การร่างแกตต์ได้เสร็จสมบูรณ์ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1947 เนื่องจากแกตต์ได้รับการกำหนดให้ต้องดำเนินการภายใต้องค์การการค้าระหว่างประเทศซึ่งในช่วงระยะเวลาดังกล่าวการร่างกฎบัตรว่าด้วยองค์การการค้าระหว่างประเทศยังไม่เสร็จสิ้น แต่ผู้ร่วมเจรจาต่างเห็นว่แกตต์ควรจะต้องมีผลใช้บังคับโดยเร็ว ทั้งนี้ด้วยเหตุผลสำคัญ 2 ประการ คือ⁵ ผู้ร่วมเจรจาตระหนักว่าข้อตกลงหย่อนทางภาษีเริ่มเป็นที่รู้จักกัน รูปแบบการค้าโลกอาจเกิดความสับสนได้ ถ้าหากยังมีความล่าช้าในการนำข้อตกลงหย่อนทางภาษีมาใช้บังคับ และสำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้เจรจาจากประเทศสหรัฐอเมริกาได้กระทำการภายใต้อำนาจของ **US Trade Legislation** ที่ได้บัญญัติขึ้นใหม่เมื่อปี ค.ศ. 1945 ซึ่งภายใต้กฎหมายฉบับนี้ผู้แทนของสหรัฐอเมริกาไม่จำเป็นต้องเสนอแกตต์ไปยังสภาของเกรสเพื่อพิจารณาอนุมัติ แต่กฎหมายดังกล่าวจะสิ้นอายุในช่วงกลางปี ค.ศ. 1948 ดังนั้น จึงมีเหตุจูงใจสำคัญจากทางประเทศสหรัฐอเมริกาเพื่อทำให้แกตต์มีผลบังคับก่อนที่ **US Trade Legislation** จะสิ้นอายุ ซึ่งผู้ร่วมเจรจาเห็นว่าไม่น่าเป็นไปได้ที่จะรอคอยจนกว่าการร่างกฎบัตรว่าด้วยองค์การการค้าระหว่างประเทศจะเสร็จสมบูรณ์ เพราะฉะนั้น จึงได้มีการนำแกตต์มาใช้บังคับโดยผ่านพิธีสารเพื่อการบังคับใช้

---

³ Mitsou Matsushita, Thomas J. Schoenbaum and Petros C. Mavroidis, The World Trade Organization Law, Practice, and Policy, (United States: Oxford University Press Inc, 2003), p. 2.

⁴ John H. Jackson, William J. Davey and Alan O. Sykes, JR. Legal Problem of International Economic Relations Cases, Materials and Text on The National and International Regulation of Transnational Economic Relations, (United States: West Publishing CO, 1995), p. 294.

⁵ John H. Jackson, The World Trade Organization : Constitution and Jurisprudence, (United Kingdom: Cassell Imprints, 1998), pp. 17 - 18.

ชั่วคราว (Protocol of Provisional Application of the General Agreement on Tariffs and Trade : PPA) มีผลเมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1948

สำหรับกฎบัตรว่าด้วยองค์การการค้าระหว่างประเทศได้มีการร่างเสร็จสมบูรณ์ในปี ค.ศ. 1948 ณ การประชุมที่ฮาวานา แต่กฎบัตรดังกล่าวยังไม่มีผลใช้บังคับ เนื่องจากสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นประเทศหลักในการริเริ่มเพื่อการก่อตั้งองค์การการค้าระหว่างประเทศยังไม่ได้รับอนุมัติจากสภาองเกรสในการให้สัตยาบันกฎบัตรว่าด้วยองค์การการค้าระหว่างประเทศ จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1950 เป็นที่ชัดเจนว่า รัฐบาลสหรัฐอเมริกาจะไม่เสนอกฎบัตรว่าด้วยองค์การการค้าระหว่างประเทศเพื่อให้สภาองเกรสพิจารณาอนุมัติอีกต่อไป ดังนั้น องค์การการค้าระหว่างประเทศจึงไม่ได้เกิดขึ้น เพราะเหตุผลที่สำคัญคือ สหรัฐอเมริกาไม่ได้ลงนามให้สัตยาบันเนื่องจากไม่ได้รับอนุมัติจากสภาองเกรส เมื่อมีความผิดพลาดจากการจัดการที่มีความตั้งใจให้เกิดสถาบันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศต่างๆจึงได้ขอความช่วยเหลือไปยังแกตตีในฐานะที่ประชุมเพื่อการจัดการปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางการค้า ดังนั้น แกตตีจึงกลายเป็นเครื่องมือทางการค้าเพื่อควบคุมดูแลการค้าระหว่างประเทศนับแต่ปี ค.ศ. 1948 เป็นต้นมา

วัตถุประสงค์ของแกตตี คือ การจำกัดมิให้รัฐกำหนดหรือดำเนินการซึ่งมาตรการต่างๆที่เป็น การจำกัดหรือการบิดเบือนทางการค้าระหว่างประเทศ เช่น มาตรการทางภาษี, การกำหนดโควตา, การจัดเก็บภาษีระหว่างประเทศและกฎเกณฑ์ซึ่งก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติต่อสินค้านำเข้า, การปฏิบัติที่เป็นการอุดหนุนและการทุ่มตลาด, การค้าโดยรัฐ, วิธีการทางศุลกากรและมาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีอื่นอันเป็นการขัดขวางต่อการค้า โดยมีกฎเกณฑ์เพื่อก่อให้เกิดการค้าเสรีขึ้น กฎเกณฑ์ที่สำคัญ เช่น การปฏิบัติอย่างชาติที่ ได้รับอนุเคราะห์ยิ่ง, การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ และการจัดเก็บภาษีที่ต้องไม่เกินกว่าอัตราที่แสดงไว้ในตารางข้อผูกพันของประเทศ เป็นต้น

บทบาทหน้าที่ที่สำคัญของแกตตีมี 2 ด้าน คือ การระงับข้อพิพาททางการค้า และการเป็นที่ประชุมทางการทูตเพื่อการเจรจาเกี่ยวกับการค้า ซึ่งบทบาทในการระงับข้อพิพาททางการค้านั้น กลไกของแกตตีในเรื่องนี้ไม่รัดกุมพอที่จะให้ประสิทธิผลจริงจัง กระบวนการเป็นไปอย่างล่าช้า บางกรณียืดเยื้อออกไปเป็นปีๆ ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ในด้านการระงับข้อพิพาททางการค้าของแกตตีนั้น ไม่ศักดิ์สิทธิ์พอที่จะได้รับการเชื่อถือ⁶

⁶ อรุณ ภาณุพงศ์, "จาก GATT สู่ WTO", วารสารนิติศาสตร์, ฉบับที่ 3 ปีที่ 25 น. 436 (กันยายน 2538).

สำหรับบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการเป็นที่ประชุมทางการค้าทูตเพื่อเจรจาเกี่ยวกับการค้า นั้น ในช่วงระยะเวลาของแกตต์ได้มีความพยายามเพื่อลดการจำกัดเก็บภาษีอย่างต่อเนื่องตลอดจน การดำเนินการเพื่อก่อให้เกิดการค้าเสรีในทางการค้าระหว่างประเทศ ที่กระทำขึ้นโดยผ่านการ เจรจารอบต่างๆ ซึ่งตั้งแต่แกตต์ได้รับการจัดตั้งขึ้นนั้นได้มีการเจรจาทางการค้าระหว่างประเทศ ภาตติแกตต์ทั้งสิ้น 8 รอบ ดังนี้ การเจรจารอบที่ 1 ที่กรุงฮาวานา ประเทศคิวบา, การเจรจารอบที่ 2 ที่เมืองอันซี, การเจรจารอบที่ 3 ที่เมืองเทอร์คอยซ์ ประเทศอังกฤษ, การเจรจารอบที่ 4 ที่นครเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์, การเจรจารอบที่ 5 หรือการเจรจารอบดิลลอน ซึ่งการเจรจาทั้ง 5 รอบนั้น ได้มุ่งไปที่การแลกเปลี่ยนข้อลดหย่อนทางภาษีศุลกากรระหว่างประเทศภาคี

การเจรจารอบที่ 6 หรือการเจรจารอบเคนเนดีเป็นลักษณะการเจรจารวมทุกเรื่องหรือ วิธีการลดภาษีแบบเส้นตรง มีการทำข้อตกลงแยกต่างหากในเรื่องสินค้าัญพืช เคมีภัณฑ์ และการ ต่อต้านการทุ่มตลาด

การเจรจารอบที่ 7 หรือการเจรจารอบโตเกียว ประเทศที่เข้าร่วมเจรจาทำความตกลง ลดมาตรการทั้งในรูปแบบที่เป็นภาษีและมิใช่ภาษี นอกจากนี้ยังได้มีการทำความตกลงในเรื่อง ต่างๆ อันได้แก่ มาตรการต่อต้านการอุดหนุน, อุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า, กระบวนการออก ใบอนุญาตนำเข้า, การจัดซื้อโดยรัฐ, การประเมินราคาศุลกากร, การแก้ไขความตกลงเรื่อง การต่อต้านการทุ่มตลาด, การค้าเนื้อโบรินระหว่างประเทศ, การค้านมและผลิตภัณฑ์นม ระหว่างประเทศ, การค้าอากาศยานพลเรือน และผลของการเจรจาที่ประเทศอุตสาหกรรมลดการ นำเข้าและอุปสรรคทางการค้าให้แก่สินค้าเขตร้อนที่ส่งออกจากประเทศกำลังพัฒนา

การเจรจารอบที่ 8 หรือการเจรจารอบอุรุกวัย ซึ่งเริ่มต้นที่เมืองปุนต้า เดล เอสเต ประเทศอุรุกวัย ผลของการเจรจามีการลดภาษีสินค้าอุตสาหกรรม, เพิ่มการผูกพันภาษีของประเทศต่างๆ ให้สูงขึ้น, การปฏิรูปการเกษตรทั้งในรูปของการผูกพันที่จะเปิดเสรีด้านภาษีศุลกากร การอุดหนุนภายใน การอุดหนุนการส่งออกและการปรับเปลี่ยนมาตรการจำกัดปริมาณการนำเข้า และมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีทั้งหมดให้เป็นภาษี, ค่อยๆยกเลิกการจำกัดปริมาณการส่งออกและขยาย การเปิดตลาดสินค้าสิ่งทอและเสื้อผ้า, เสริมสร้างความตกลงต่างๆ ทั้งในด้านการปกป้อง อุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า, การประเมินราคาเพื่อการศุลกากร, การออกใบอนุญาตนำเข้า, การค้าโดยรัฐวิสาหกิจ, การอุดหนุน, การต่อต้านการทุ่มตลาดและการเก็บภาษีตอบโต้การอุดหนุน

การจัดทำความตกลงในเรื่องใหม่ เช่น การค้าบริการ สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา มาตรการว่าด้วย
 สุขอนามัย และมาตรการการลงทุนที่เกี่ยวกับการค้า⁷

1.1.2 ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ขององค์การการค้าโลก

ในการเจรจารอบที่ 8 ที่เมืองปุนต้า เดล เอสเต้ ประเทศอุรุกวัย ซึ่งเป็นการเจรจาอบ
 สุดท้ายของแกตต์ การเจรจาในรอบนี้ได้สิ้นสุด ณ การประชุมที่เมืองมารราเกช ประเทศโมร็อกโค
 นอกเหนือจากการจัดทำข้อตกลงทางการค้าเรื่องใหม่ที่ไม่ได้อยู่ในแกตต์ อันได้แก่ ข้อตกลงทั่วไป
 ว่าด้วยการค้าบริการ, ข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า, ข้อตกลงว่า
 ด้วยมาตรการการลงทุนที่เกี่ยวกับการค้าแล้ว ผลของการเจรจาได้มีความตกลงให้มีการจัดตั้ง
 องค์การการค้าโลกขึ้น (Agreement Establishing The World Trade Organization) องค์การ
 การค้าโลกได้รับการก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1995 มีวัตถุประสงค์เพื่อการลดและขจัด
 อุปสรรคทางการค้าไม่ว่าจะเป็นอุปสรรคในรูปแบบภาษีศุลกากรและอุปสรรคทางการค้าที่มีใช้
 ภาษี และการจัดการเลือกปฏิบัติในทางการค้าระหว่างประเทศ, การยกระดับมาตรฐานความ
 เป็นอยู่, การประกันให้มีการจ้างงานอย่างทั่วถึงและการขยายตัวอย่างมั่นคงของปริมาณรายได้ที่
 แท้จริงและอุปสงค์ที่มีประสิทธิภาพ และเพื่อการขยายตัวของการผลิตและการค้าของสินค้าและ
 การค้าบริการ โดยให้มีการใช้ทรัพยากรของโลกให้เกิดประโยชน์สูงสุด อีกทั้งให้มีสอดคล้องกับ
 วัตถุประสงค์ของการพัฒนาที่ยั่งยืน, การคุ้มครองและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตลอดจนให้มีการ
 ดำเนินการต่างๆที่สอดคล้องกับความต้องการและปัญหาของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศ และ
 การประกันว่าประเทศที่กำลังพัฒนาน้อยที่สุดจะได้รับส่วนแบ่งจากความเจริญเติบโตในทาง
 การค้าระหว่างประเทศที่พอเพียงและสอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจของ
 ประเทศ⁸

องค์การการค้าโลกมีสถานะเป็นองค์การระหว่างประเทศ ได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้ม
 กันที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติหน้าที่จากประเทศสมาชิก⁹ มีหน้าที่ที่สำคัญ คือ

⁷ ศิรินารถ ใจมั่น, "วิวัฒนาการของ GATT/WTO", วารสารเศรษฐกิจการพาณิชย์,
 ฉบับที่ 269, ปีที่ 29, น. 17 - 20 (พฤษภาคม - มิถุนายน 2541).

⁸ Agreement Establishing The World Trade Organization : Preambles.

⁹ *Ibid.* Article VIII.

1) การให้ความสะดวกในการปฏิบัติตาม การบริหารและการดำเนินการ และส่งเสริมวัตถุประสงค์ของความตกลงจัดตั้งองค์การการค้าโลก และความตกลงการค้าพหุภาคี¹⁰ และความตกลงทางการค้าหลายฝ่าย¹¹

2) เป็นเวทีในการเจรจาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางการค้าพหุภาคีระหว่างประเทศสมาชิก ตลอดจนเป็นเวทีในการเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาข้อพิพาทระหว่างประเทศสมาชิก

3) บริหารกลไกทบทวนนโยบายทางการค้าของประเทศสมาชิก

4) ร่วมกับกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) และธนาคารโลกเพื่อการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจที่สอดคล้องกัน¹²

โครงสร้างขององค์การการค้าโลก ประกอบด้วย¹³

1) ที่ประชุมระดับรัฐมนตรี (Ministerial Conference) เป็นระดับที่ทำหน้าที่ตัดสินใจสูงสุด ประกอบด้วยผู้แทนระดับสูงจากสมาชิกทุกประเทศ โดยมีการประชุมอย่างน้อยทุก 2 ปี

¹⁰ ความตกลงการค้าพหุภาคี ได้แก่

1) ความตกลงการค้าพหุภาคีว่าด้วยการค้าสินค้า ประกอบด้วยข้อตกลงดังต่อไปนี้ ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยการพิทักษ์สิทธิศุลกากรและการค้า, ข้อตกลงว่าด้วยการบังคับใช้มาตรการสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช, ข้อตกลงว่าด้วยการเกษตร, ข้อตกลงว่าด้วยสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม, ข้อตกลงว่าด้วยอุปสรรคทางเทคนิคต่อการค้า, ข้อตกลงว่าด้วยมาตรการการลงทุนที่เกี่ยวกับการค้า, ข้อตกลงว่าด้วยการตอบโต้การทุ่มตลาด, ข้อตกลงเกี่ยวกับการประเมินราคาศุลกากร, ข้อตกลงว่าด้วยการตรวจสอบก่อนส่งออก, ข้อตกลงว่าด้วยกฎเกี่ยวกับแหล่งกำเนิดสินค้า, ข้อตกลงว่าด้วยวิธีดำเนินการออกใบอนุญาตนำเข้า, ข้อตกลงว่าด้วยการอุดหนุนและมาตรการตอบโต้, ข้อตกลงว่าด้วยการปกป้อง

2) ความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าบริการ

3) ความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า

¹¹ ความตกลงทางการค้าหลายฝ่ายเป็นข้อตกลงที่ให้โอกาสประเทศสมาชิกใช้ดุลพินิจว่าจะยอมรับผูกพันตามข้อตกลงหรือไม่ ประกอบด้วยข้อตกลง 4 ฉบับ ได้แก่ ข้อตกลงว่าด้วยการค้าอากาศยานพลเรือน, ข้อตกลงว่าด้วยการจัดซื้อโดยรัฐ, ข้อตกลงว่าด้วยนมและผลิตภัณฑ์นมระหว่างประเทศ, ข้อตกลงว่าด้วยเนื้อโบรินระหว่างประเทศ

¹² Agreement Establishing The World Trade Organization Article III.

¹³ *Ibid.* Article IV.

2) คณะมนตรีทั่วไป (General Council) ทำหน้าที่แทนที่ประชุมระดับรัฐมนตรีในระหว่างที่ยังไม่มีการประชุมระดับรัฐมนตรี ปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบในฐานะเป็นองค์การระงับข้อพิพาทและคณะกรรมการทบทวนนโยบายด้านการค้า ตลอดจนการออกกฎเกณฑ์ที่จำเป็นเกี่ยวกับการดำเนินงานตามความรับผิดชอบดังกล่าว

3) คณะมนตรีสำหรับการค้าสินค้า (Council for Trade in Goods) ทำหน้าที่ดูแลบริหารความตกลงการค้าพหุภาคีตามภาคผนวก 1 เอ แนบท้ายความตกลงจัดตั้งองค์การการค้าโลก

4) คณะมนตรีสำหรับการค้าบริการ (Council for Trade in Services) ทำหน้าที่ดูแลข้อตกลงว่าด้วยการค้าบริการ

5) คณะมนตรีสำหรับสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้า (Council for Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights) ทำหน้าที่ดูแลข้อตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้า

6) คณะกรรมการว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (Committee for Trade and Development) ทำหน้าที่ทบทวนบทบัญญัติในข้อตกลงว่าด้วยการค้าพหุภาคีเพื่อปรับปรุงให้เป็นประโยชน์ต่อประเทศกำลังพัฒนา

7) คณะกรรมการว่าด้วยการจำกัดดุลการชำระเงิน (Committee on Balance-of-Payment Restrictions)

8) คณะกรรมการว่าด้วยงบประมาณ การเงิน และการบริหาร (Committee on Budget, Finance and Administration)

ประเทศที่เข้าเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลกมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตามความตกลงแนบท้ายความตกลงจัดตั้งองค์การการค้าโลกตามที่กำหนดในภาคผนวก 1 ซึ่งประกอบด้วยความตกลงการค้าพหุภาคีว่าด้วยการค้าสินค้า, ความตกลงว่าด้วยการค้าบริการ และความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้า, ภาคผนวก 2 ความเข้าใจว่าด้วยกฎและกระบวนการที่ใช้กับการระงับข้อพิพาท และภาคผนวก 3 กลไกทบทวนนโยบายทางการค้า¹⁴

¹⁴ *Ibid.* Article II:2.

1.2 ความเป็นมาของการห้ามจำกัดปริมาณสินค้า

1.2.1 ความเป็นมาของการห้ามจำกัดปริมาณสินค้าในแกตต์

การจำกัดปริมาณสินค้าเป็นอุปสรรคทางการค้าที่มีใช้ภาชีอันเป็นที่โต้เถียงกันในทางการค้าระหว่างประเทศ การจำกัดการนำเข้าสินค้าโดยการใส่ระบบโควตาได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในช่วงยุคแรกๆปี ค.ศ. 1930 - 1939 ซึ่งถือเป็นความล้มเหลวทางการค้าระหว่างประเทศในเวลานั้น แม้ว่าจะมีข้อตกลงทางภาชี แต่ข้อตกลงทางภาชีได้ห้ามการใช้มาตรการทางภาชีเพื่อการคุ้มครองตลาดสินค้าในประเทศ หลายประเทศจึงหันไปใช้การจำกัดปริมาณสินค้าซึ่งมีความยืดหยุ่นมากกว่าการใช้มาตรการทางภาชี และให้ผลในการคุ้มครองตลาดสินค้าในประเทศที่แน่นอนกว่ามาตรการทางภาชี อีกทั้งเป็นมาตรการที่มีประสิทธิภาพในกรณีที่มีการจัดเก็บภาชีไม่สามารถกระทำได้นอกจากนี้ การใช้ประโยชน์จากการจำกัดปริมาณสินค้าโดยระบบโควตาองค์กรด้านการบริหารของรัฐบาลในแต่ละประเทศสามารถกำหนดหรือเพิกถอนการจำกัดปริมาณได้ โดยไม่ต้องมีการกระทำของฝ่ายนิติบัญญัติ¹⁵

ในช่วงระยะเวลาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 การกำหนดโควตาเป็นสิ่งที่เป็อันตรายต่อระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศซึ่งนโยบายหลักที่สำคัญของสหรัฐอเมริกาในแกตต์และองค์การการค้าระหว่างประเทศ¹⁶ คือ เพื่อขจัดการใช้การจำกัดปริมาณเป็นเครื่องมือในการปกป้อง¹⁷

---

¹⁵ John H. Jackson, World Trade and The Law of GATT, (United States of America: Bobbs Merrill Company, 1969), p. 306.

¹⁶ ในกฎบัตรว่าด้วยการองค์การการค้าระหว่างประเทศหรือกฎบัตรฮาวานา (Havana Charter) ได้ปรากฏกฎเกณฑ์ทั่วไปว่าด้วยการห้ามจำกัดปริมาณใน Chapter IV Commercial Policy : Section B Quantitative Restrictions and Related Exchange Matters

Article 20 : General Elimination of Quantitative Restrictions

1. No prohibitions or restrictions other than duties, taxes or other charges, whether made effective through quotas, import or export licences or other measures, shall be instituted or maintained by any Member on the importation of any product of any other Member country or on the exportation or sale for export of any product destined for any other Member country.

¹⁷ John H. Jackson, *supra note* 15, p. 306.

การทำงานเกี่ยวกับการร่างพันธกรณีของแกตต์ เรื่องการจำกัดปริมาณสินค้าหรือโควตาประกอบด้วยความขัดแย้งทางด้านนโยบาย กล่าวคือ ประเทศสหรัฐอเมริกาต้องการที่จะเลิกระบบโควตาทั้งหมด โดยได้มีความเห็นในการประชุมที่กรุงลอนดอนว่า การจำกัดปริมาณสินค้าเป็นเรื่องที่มีความเลวร้ายที่สุด กฎหมายควรจะมีการห้ามการจำกัดปริมาณ เว้นแต่จะเข้าเงื่อนไขตามที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งในกรณีพิเศษที่การจำกัดปริมาณสินค้าจะได้รับอนุญาตให้กระทำได้นั้น ควรจะต้องเป็นการดำเนินการในลักษณะที่ไม่เลือกปฏิบัติ ทั้งนี้ การได้รับยกเว้นจากกฎเกณฑ์การไม่เลือกปฏิบัติควรจะได้มีการกำหนดไว้ในเรื่องของปัญหาที่ทำให้เกิดการขาดแคลนเงินตรา

นอกจากนี้ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีและระบบโควตาไว้ว่า การจัดเก็บภาษีจากปริมาณการนำเข้าสินค้าสามารถทำให้การค้าขยายตัวทั้งมีความยืดหยุ่นในทางการค้า ทิศทางการค้าและการนำเข้าสินค้าสามารถเคลื่อนไหวได้โดยการเปลี่ยนแปลงคุณภาพ ต้นทุน หรือราคาสินค้า และภายใต้การจัดเก็บภาษีสามารถประกันได้ว่ามีความเท่าเทียมกันในการปฏิบัติต่อประเทศอื่น ๆ ทั้งหมด แต่สำหรับระบบโควตาการค้าจะถูกจำกัดไว้อย่างเข้มงวดโดยไม่ได้คำนึงถึงความต้องการของประชาชนในการซื้อหรือการบริโภคสินค้า ทิศทางของการค้าและการนำเข้าสินค้าได้ถูกกำหนดไว้อย่างเคร่งครัดโดยผู้มีอำนาจของรัฐโดยไม่ได้คำนึงถึงคุณภาพ ต้นทุน หรือราคาสินค้าและระบบโควตานั้นไม่มีการแจ้งรายละเอียดของกฎเกณฑ์ที่นำมาใช้ ซึ่งจะต้องมีการเลือกปฏิบัติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ในระหว่างประเทศต่างๆ

อย่างไรก็ตาม ในการประชุมร่างบทบัญญัติ การห้ามการจำกัดปริมาณสินค้าอย่างเด็ดขาดนั้นก็ไม่ใช่ยอมรับจากบางประเทศ ซึ่งมูลเหตุสำคัญ 2 ประการที่มีการคัดค้านการห้ามจำกัดปริมาณสินค้า¹⁸ คือ ประเทศที่กำลังฟื้นตัวจากความเสียหายในช่วงสงครามได้ให้ความเห็นว่า การจำกัดปริมาณเป็นวิธีการที่จำเป็นในการจัดสรรเงินตราต่างประเทศไม่เพียงพอและประเทศที่ยังไม่ใช่ประเทศอุตสาหกรรมซึ่งต้องการอำนาจในการจัดสรรเงินตราต่างประเทศที่ไม่เพียงพอเพื่อการนำเข้าสินค้าที่จำเป็นสำหรับแผนการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ

แม้ว่าจะมีการโต้แย้งกันระหว่างประเทศต่างๆเกี่ยวกับการให้การจำกัดปริมาณสินค้า ยังคงมีอยู่ต่อไปหรือไม่ควรที่จะให้มีการจำกัดปริมาณสินค้า แต่เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติปัจจุบันเกี่ยวกับการจำกัดปริมาณสินค้าภายใต้แกตต์ จะเห็นได้ว่ามีความใกล้เคียงกับข้อเสนอของประเทศสหรัฐอเมริกา¹⁹

¹⁸ *Ibid.* p.310.

¹⁹ *Ibid.* p.314.

1.2.2 ความเป็นมาของการห้ามจำกัดปริมาณสินค้าในองค์การการค้าโลก

ความตกลงการค้าพหุภาคีว่าด้วยการค้าสินค้าภายใต้การกำกับดูแลขององค์การการค้าโลกได้ปรากฏบทบัญญัติเกี่ยวกับการห้ามจำกัดปริมาณสินค้า ได้แก่ ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดภาษีศุลกากรและการค้า, ข้อตกลงว่าด้วยการเกษตร, ข้อตกลงว่าด้วยมาตรการการลงทุนที่เกี่ยวข้องกับการค้า และข้อตกลงว่าด้วยสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม ซึ่งความเป็นมาของการห้ามจำกัดปริมาณสินค้าในข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดภาษีศุลกากรและการค้า ผู้เขียนได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ 1.2.1 ดังนั้น ในการศึกษาถึงความเป็นมาของการห้ามจำกัดปริมาณสินค้าในองค์การการค้าโลก ผู้เขียนจะกล่าวถึงเฉพาะความเป็นมาของการห้ามจำกัดปริมาณสินค้าในข้อตกลงว่าด้วยการเกษตร, ข้อตกลงว่าด้วยมาตรการการลงทุนที่เกี่ยวข้องกับการค้า และข้อตกลงว่าด้วยสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

(1) ความเป็นมาของการห้ามจำกัดปริมาณสินค้าในข้อตกลงว่าด้วยการเกษตร

ก่อนการจัดทำข้อตกลงว่าด้วยการเกษตร การค้าสินค้าเกษตรอยู่ภายใต้บังคับของข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดภาษีศุลกากรและการค้าตามที่กำหนดไว้ในมาตรา XI:1²⁰ กล่าวคือ การห้ามประเทศสมาชิกจำกัดปริมาณการนำเข้าสินค้าเกษตรจากประเทศสมาชิกอื่นหรือการส่งออกหรือการขายเพื่อการส่งออกสินค้าเกษตรไปยังประเทศสมาชิกอื่น นอกเหนือจากการจัดเก็บภาษีหรือค่าภาระอื่น โดยมีข้อยกเว้นสำหรับการจำกัดปริมาณสินค้าเกษตรไว้โดยเฉพาะตามวรรค 2 ของมาตรา XI กล่าวคือ ประเทศสมาชิกสามารถจำกัดปริมาณการนำเข้าสินค้าเกษตรได้ในกรณีจำเป็นสำหรับการบังคับใช้มาตรการของรัฐซึ่งได้ดำเนินการในกรณีต่างๆ ดังนี้

1) เพื่อจำกัดปริมาณสินค้าที่เป็นสินค้าชนิดเดียวกันกับสินค้าในประเทศที่อนุญาตให้มีการจำหน่ายหรือผลิต หรือสินค้านำเข้าซึ่งสามารถใช้ทดแทนกันได้โดยตรง หรือ

2) เพื่อจัดการล้นตลาดชั่วคราวของสินค้าที่เป็นสินค้าชนิดเดียวกันกับสินค้าในประเทศหรือสินค้านำเข้าที่ใช้ทดแทนกันได้โดยตรง โดยการจำกัดให้ส่วนสินค้าที่ล้นตลาดนั้นไปยังกลุ่มผู้บริโภคโดยไม่คิดราคาหรือในราคาที่ต่ำกว่าระดับราคาตลาดในปัจจุบัน หรือ

---

²⁰ นอกจากนี้ มีการค้าสินค้าเกษตรบางประเภทไม่ได้อยู่ภายใต้บังคับของบทบัญญัติของข้อตกลง GATT แต่อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของข้อตกลงสินค้าโภคภัณฑ์ระหว่างประเทศหรือข้อตกลงจำกัดการส่งออกโดยสมัครใจ

3) เพื่อจำกัดปริมาณของผลิตภัณฑ์จากสัตว์ที่อนุญาตให้ผลิตซึ่งการผลิตนั้นพึ่งพาสินค้าโภคภัณฑ์ที่นำเข้าโดยตรงหรือโดยส่วนใหญ่ ถ้าการผลิตสินค้าโภคภัณฑ์ในประเทศนั้นมีเพียงเล็กน้อย

อย่างไรก็ตาม การค้าสินค้าเกษตรภายใต้ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดภาษีศุลกากรและการค้าไม่สามารถแก้ปัญหาการบิดเบือนทางการค้าได้ กล่าวคือ ประเทศสมาชิกหลายประเทศได้ใช้การอุดหนุนสินค้าเกษตรเป็นเครื่องมือในการลดต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรเพื่อเอาเปรียบประเทศอื่นทำให้สินค้าเกษตรของตนมีราคาถูกกว่าประเทศอื่น สามารถแข่งขันได้เปรียบประเทศอื่นและแย่งส่วนแบ่งการตลาดการค้าได้ง่าย หรือประเทศสมาชิกบางประเทศได้ขอยกเว้นพันธกรณีตามมาตรา XXV:5

ในการเจรจาการค้ารอบอุรุกวัยได้มีการทำข้อตกลงว่าด้วยการเกษตรขึ้น ซึ่งข้อตกลงนี้ได้อุดช่องว่างทางกฎหมายของข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดภาษีศุลกากรและการค้า ทำให้การค้าสินค้าเกษตรมีความเป็นธรรมมากขึ้น²¹ ข้อตกลงว่าด้วยการเกษตรเป็นข้อตกลงที่ครอบคลุมถึงสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรต่างๆ แต่ไม่รวมถึงสินค้าประมงและผลิตภัณฑ์จากประมง หลังจากการจัดทำข้อตกลงว่าด้วยการเกษตรขึ้นทำให้การจำกัดปริมาณสินค้าเกษตรตามข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดภาษีศุลกากรและการค้าได้ถูกลดบทบาทลง เนื่องจากการสนับสนุนการเข้าสู่ตลาดจึงได้มีการแปลงอุปสรรคทางการค้าที่มีใช้ภาษีที่ชัดเจนขวางต่อการค้าสินค้าเกษตรเป็นการใช้ข้อผูกพันทางภาษี นอกจากนี้ยังกำหนดห้ามมิให้ประเทศสมาชิกใช้มาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษี, นำมาใช้ หรือกลับไปใช้มาตรการซึ่งได้ถูกเปลี่ยนเป็นมาตรการทางภาษีแล้ว²² แต่ทั้งนี้ข้อตกลงว่าด้วยการเกษตรไม่ได้ห้ามการจำกัดปริมาณสินค้าที่สอดคล้องกับข้อตกลงทั่วไปว่าด้วย

²¹ ประสิทธิ์ เอกบุตร, รายงานวิจัย เรื่องการเจรจาการค้าหลายฝ่ายรอบอุรุกวัยกับผลประโยชน์ของไทย : วิเคราะห์ในเชิงกฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ, (กรุงเทพมหานคร: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), น. 26.

²² Agreement on Agriculture Article 4.2

“Members shall not maintain, resort to, or revert to any measures of the kind which have been required to be converted into ordinary customs duties, except as otherwise provided for in Article 5 and Annex 5.”

พิกัดภาษีศุลกากรและการค้ามาตรา XI:2 (a)²³ หรือการจำกัดปริมาณสินค้าเกษตรภายใต้ บทบัญญัติอื่น เช่น การจำกัดปริมาณสินค้าเพื่อแก้ปัญหาดุลการชำระเงิน เป็นต้น

(2) ความเป็นมาของการห้ามจำกัดปริมาณสินค้าในข้อตกลงว่าด้วยมาตรการการ ลงทุนที่เกี่ยวกับการค้า

บางกรณีรัฐได้กำหนดเงื่อนไขในการลงทุนที่เกี่ยวข้องกับการค้า เช่น การกำหนดให้การ ลงทุนต้องกระทำในรูปแบบของบริษัทที่เป็นเจ้าของโดยคนในชาติ หรือการจำกัดการนำเข้าวัตถุดิบ หรือการส่งออกสินค้าซึ่งอาจก่อให้เกิดการบิดเบือนทางการค้าขึ้นได้ แม้ว่าจะมีการนำกฎเกณฑ์ ของการห้ามจำกัดปริมาณสินค้าในข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดภาษีศุลกากรและการค้ามาใช้บังคับ แต่บทบัญญัติของข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดภาษีศุลกากรและการค้าได้ประเมินค่าขอบเขตของ

---

²³ *Ibid.* Article 12

"1. Where any Member institutes any new export prohibition or restriction on foodstuffs in accordance with paragraph 2(a) of Article XI of GATT 1994, the Member shall observe the following provisions:

- (a) the Member instituting the export prohibition or restriction shall give due consideration to the effects of such prohibition or restriction on importing Members' food security;
- (b) before any Member institutes an export prohibition or restriction, it shall give notice in writing, as far in advance as practicable, to the Committee on Agriculture comprising such information as the nature and the duration of such measure, and shall consult, upon request, with any other Member having a substantial interest as an importer with respect to any matter related to the measure in question. The Member instituting such export prohibition or restriction shall provide, upon request, such a Member with necessary information.

2. The provisions of this Article shall not apply to any developing country Member, unless the measure is taken by a developing country Member which is a net-food exporter of the specific foodstuff concerned."

มาตรการด้านการลงทุนที่ค่อนข้างแคบ²⁴ อีกทั้งจากที่ผ่านมามีบทบัญญัติเฉพาะในเรื่อง มาตรการการลงทุนที่เกี่ยวข้องกับการค้า ประเทศสหรัฐอเมริกาได้เสนอว่ามีความจำเป็นที่มาตรการ การลงทุนที่เกี่ยวข้องกับการค้าต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎระเบียบ ซึ่งในการเจรจาการค้ารอบอุรุกวัย ประเทศสหรัฐอเมริกาพยายามทำให้ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดภาษีศุลกากรและการค้าครอบคลุม ถึงเรื่องการลงทุนโดยยึดหลักของการเข้าสู่ตลาดต่างประเทศโดยเสรี ตามหลักการนี้มาตรการด้าน การลงทุนที่ดำเนินการตามข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดภาษีศุลกากรและการค้าจะไม่ถูกจำกัด ขอบเขตอีกต่อไป แต่สำหรับประเทศอื่น ๆ เห็นว่าการเจรจาในเรื่องมาตรการการลงทุนที่เกี่ยวข้อง การค้าควรเป็นการพัฒนากฎเกณฑ์ให้มีรายละเอียดและความชัดเจนมากขึ้นเกี่ยวกับมาตรการที่ ไม่สอดคล้องกับข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดภาษีศุลกากรและการค้า

ผลของการเจรจาการค้ารอบอุรุกวัยได้มีการจัดทำข้อตกลงว่าด้วยมาตรการการลงทุนที่ เกี่ยวข้องกับการค้าขึ้น ซึ่งประเด็นเรื่องการห้ามจำกัดปริมาณสินค้าขึ้นข้อตกลงว่าด้วยมาตรการ การลงทุนที่เกี่ยวข้องกับการค้าได้กำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้มาตรการการลงทุนที่เกี่ยวข้องกับการค้า ไว้ว่า ห้ามประเทศสมาชิกใช้มาตรการการลงทุนที่เกี่ยวข้องกับการค้าที่ไม่สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ว่า ด้วยการจำกัดปริมาณสินค้าตามมาตรา XI ของข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดภาษีศุลกากรและ การค้า²⁵ และได้กำหนดรายการตัวอย่างของมาตรการที่ไม่สอดคล้องกับมาตรา XI ไว้ในภาคผนวก แนบท้ายข้อตกลงด้วย²⁶

---

²⁴ Michael J. Trebilcock and Robert Howse, The Regulation of International Trade, Third Edition (London : Routledge, 2005), p. 455.

²⁵ Agreement on Trade Related Investment Measures Article 2

"1. Without prejudice to other rights and obligations under GATT 1994, no Member shall apply any TRIM that is inconsistent with the provisions of Article III or Article XI of GATT 1994.

2. An illustrative list of TRIMs that are inconsistent with the obligation of national treatment provided for in paragraph 4 of Article III of GATT 1994 and the obligation of general elimination of quantitative restrictions provided for in paragraph 1 of Article XI of GATT 1994 is contained in the Annex to this Agreement. "

²⁶ *Ibid.* Annex Illustrative List.

1. ....

(3) ความเป็นมาของการห้ามจำกัดปริมาณสินค้าในข้อตกลงว่าด้วยสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

เนื่องจากอุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นอุตสาหกรรมที่อาศัยแรงงานเป็นปัจจัยหลักในการผลิตจัดเป็นอุตสาหกรรมส่งออกที่สำคัญของประเทศกำลังพัฒนา การส่งออกสินค้าสิ่งทอที่เพิ่มขึ้นจากประเทศกำลังพัฒนาก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ผลิตสิ่งทอในประเทศผู้นำเข้าซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ทำให้สินค้าสิ่งทอในประเทศไม่สามารถแข่งขันกับสินค้าสิ่งทอที่นำเข้าได้ เนื่องจากสินค้าสิ่งทอที่นำเข้ามีราคาต่ำกว่าราคาสินค้าในประเทศ ด้วยเหตุนี้จึงได้มีความพยายามกีดกันการนำเข้าสิ่งทอจากประเทศที่กำลังพัฒนา แต่การห้ามนำเข้าสินค้าจากประเทศภาคีบางประเทศเป็นการกระทำที่ขัดต่อหลักการไม่เลือกปฏิบัติภายใต้ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดภาษีศุลกากรและการค้า ดังนั้น ในทางปฏิบัติจึงมีการเสนอให้ประเทศกำลังพัฒนาจำกัดการส่งออกสินค้าสิ่งทอโดยการทำข้อตกลงจำกัดการส่งออกโดยสมัครใจ (Voluntary Export Restraints หรือ VERS) เช่น สหรัฐอเมริกาเสนอให้ญี่ปุ่นทำข้อตกลงจำกัดการส่งออกสินค้าสิ่งทอ ต่อมาการจัดทำ

"2. TRIMs that are inconsistent with the obligation of general elimination of quantitative restrictions provided for in paragraph 1 of Article XI of GATT 1994 include those which are mandatory or enforceable under domestic law or under administrative rulings, or compliance with which is necessary to obtain an advantage, and which restrict:

- (a) the importation by an enterprise of products used in or related to its local production, generally or to an amount related to the volume or value of local production that it exports;
- (b) the importation by an enterprise of products used in or related to its local production by restricting its access to foreign exchange to an amount related to the foreign exchange inflows attributable to the enterprise; or
- (c) the exportation or sale for export by an enterprise of products, whether specified in terms of particular products, in terms of volume or value of products, or in terms of a proportion of volume or value of its local production."

ข้อตกลงจำกัดการส่งออกโดยสมัครใจได้ขยายออกไปมากขึ้น ทำให้มีความพยายามทำข้อตกลงพหุภาคีเพื่อใช้เป็นกฎเกณฑ์ในการค้าสิ่งทอระหว่างประเทศ

กฎเกณฑ์หลักที่เกี่ยวกับการค้าสิ่งทอก่อนการจัดตั้งองค์การการค้าโลก ได้แก่ ข้อตกลงระยะสั้นเกี่ยวกับสิ่งทอที่ทำจากฝ้าย (Short - term Arrangement on Cotton Textile) ในปี ค.ศ. 1961 ต่อมาเปลี่ยนเป็นข้อตกลงระยะยาวเกี่ยวกับสิ่งทอที่ทำจากฝ้าย (Long - term Arrangement Regarding International Trade in Cotton Textile) ในปี ค.ศ. 1962 - 1973 และข้อตกลงเกี่ยวกับเส้นใย (The Multifibre Arrangement หรือ MFA) ในปี ค.ศ. 1974 - 1994 สำหรับข้อตกลงเกี่ยวกับเส้นใย แม้จะมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายปริมาณการค้า, ส่งเสริมการค้าสิ่งทอในเวทีการค้าโลก แต่ในข้อตกลงนั้นก็มิพบัญญัติให้สามารถจำกัดปริมาณการนำเข้าหรือการทำข้อตกลงทวิภาคีได้

ต่อมาในการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบอุรุกวัยที่ประชุมได้ตกลงกันเพื่อยกเลิกข้อตกลงเกี่ยวกับเส้นใย โดยการรวมเข้ากับระเบียบการค้าพหุภาคีภายใต้องค์การการค้าโลกซึ่งก็คือข้อตกลงว่าด้วยสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มกลับเข้าสู่กฎเกณฑ์ของข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดภาษีศุลกากรและการค้าภายในช่วงระยะเวลาที่กำหนด และนับจากวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2005 ให้มีการเปิดเสรีการค้าสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่มและยกเลิกระบบโควตาทั้งหมด

2. หลักการพื้นฐานขององค์การการค้าโลก

2.1 หลักการเปิดเสรีทางการค้า (Trade Liberalization)

นโยบายการค้าเสรีเป็นนโยบายที่มีส่วนช่วยให้ปริมาณการค้าในตลาดโลกมีจำนวนเพิ่มขึ้นมากจากนโยบายจำกัดทางการค้า ลักษณะที่สำคัญของนโยบายการค้าเสรี คือ²⁷

---

²⁷ วรนนท์ กิตติอัมพานนท์, เศรษฐกิจศาสตร์ระหว่างประเทศ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2530) น. 62.

- (ก) ผลิตสินค้าตามความเหมาะสมของทรัพยากรและความชำนาญที่ประเทศตนมีอยู่
- (ข) ไม่มีการเก็บภาษีคุ่มกัน แต่รัฐอาจเก็บภาษีในอัตราที่ต่ำที่สุด เพียงเพื่อบรรเทาได้
เข้ารัฐเท่านั้น โดยเลือกเก็บภาษีจากสินค้าชนิดที่มีการสั่งเข้าเป็นจำนวนมาก ส่วนสินค้าชนิดใดที่
สั่งเข้ามาน้อยหรือเป็นสินค้าที่ไม่มีการผลิตในประเทศ รัฐก็จะยกเว้นภาษีให้
- (ค) เปิดโอกาสทางการค้าให้แก่ทุกประเทศอย่างเท่าเทียมกัน ไม่ให้สิทธิพิเศษแก่
ประเทศใดประเทศหนึ่ง เช่น ใช้ระบบอัตราภาษีเดียว สำหรับสินค้าประเภทเดียวกันที่ส่งมาจาก
ประเทศต่างๆ
- (ง) ไม่มีข้อจำกัดทางการค้า คือ รัฐไม่ตั้งกฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่อกีดกันสินค้านำเข้าจาก
ประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือควบคุมการสั่งเข้าและส่งออก ยกเว้นในกรณีที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง
ของรัฐเท่านั้น

จากความตกลงจัดตั้งองค์การการค้าโลก ได้แสดงให้เห็นถึงนโยบายการค้าเสรี ดังที่
ปรากฏในอารัมภบทของความตกลงว่า "...ปรารถนาที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ต่างๆ โดยการทำ
ข้อตกลงบนพื้นฐานของการปฏิบัติต่างตอบแทน และเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งมุ่งที่จะลดภาษี
ศุลกากรและอุปสรรคทางการค้าอื่น และเพื่อจัดการเลือกปฏิบัติในความสัมพันธ์ทางการค้า
ระหว่างประเทศ..."

การเปิดเสรีทางการค้าเป็นการเปิดตลาดทางการค้าโดยความพยายามขององค์การ
การค้าโลกเพื่อลดและขจัดอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศสมาชิกทั้งอุปสรรคทางการค้าที่มีใช้
ภาษีและอุปสรรคทางภาษี กล่าวคือ การลดและการขจัดอุปสรรคทางการค้าที่มีใช้ภาษี ได้แก่ การ
ห้ามประเทศสมาชิกใช้มาตรการทางการค้าที่มีใช้ภาษีเพื่อการจำกัดปริมาณการนำเข้าสินค้าจาก
ประเทศสมาชิกอื่นหรือการส่งออกสินค้าไปยังประเทศสมาชิกอื่น โดยการยินยอมให้ประเทศ
สมาชิกจำกัดปริมาณสินค้าดำเนินการเฉพาะการใช้มาตรการทางภาษีเท่านั้น ทั้งนี้ มาตรการทาง
การค้าที่มีใช้ภาษีสามารถนำมาใช้บังคับได้ในกรณีที่มีเหตุจำเป็น เช่น เมื่อการนำเข้าสินค้าเพิ่ม
สูงขึ้นจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่อุตสาหกรรมในประเทศ หรือการจำกัดปริมาณการนำเข้า
สินค้าเพื่อแก้ปัญหาการขาดดุลการชำระเงินของประเทศ หรือเพื่อปกป้องชีวิตและสุขภาพของ
มนุษย์, สัตว์ หรือพืช

สำหรับการลดและการขจัดอุปสรรคทางภาษีนั้น ได้แก่ การกำหนดพันธกรณีในการใช้
มาตรการทางภาษีซึ่งประเทศสมาชิกผู้ใช้มาตรการทางภาษีต้องจัดเก็บภาษีสับสินค้าประเภท
ต่างๆ ในอัตราที่ไม่เกินไปกว่าอัตราที่ได้รับไว้ ในข้อผูกพันทางภาษีของประเทศสมาชิกผู้จัดเก็บ

และในการเจรจาการค้าพหุภาคีในแต่ละรอบนั้น ประเทศสมาชิกต้องพร้อมเจรจาเพื่อลดอัตราภาษีที่จัดเก็บ

2.2 หลักการไม่เลือกปฏิบัติ (Non - Discrimination)

หลักการไม่เลือกปฏิบัติ หมายถึง การปฏิบัติทางการค้าระหว่างประเทศของประเทศสมาชิกขององค์การการค้าโลกจะต้องให้การปฏิบัติเป็นไปอย่างเดียวกันกับทุกประเทศ จะเลือกปฏิบัติไม่ว่าโดยวิธีใดต่อบางประเทศไม่ได้²⁸ หลักการไม่เลือกปฏิบัติแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ หลักการปฏิบัติอย่างชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง และหลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ ซึ่งมีหลักปฏิบัติของแต่ละหลักการ ดังนี้

2.2.1 หลักปฏิบัติอย่างชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง (Most - Favoured Nation)

ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดภาษีศุลกากรและการค้า (General Agreement on Tariffs and Trade หรือ GATT)²⁹ กำหนดให้ประเทศสมาชิกปฏิบัติทางการค้าระหว่างประเทศอย่างไม่มี การเลือกปฏิบัติกับประเทศสมาชิกหนึ่งประเทศใด โดยให้การปฏิบัติอย่างชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ ยิ่ง กล่าวคือ ผลประโยชน์, การอนุเคราะห์, สิทธิพิเศษ หรือความคุ้มกันที่ประเทศสมาชิกหนึ่งได้ ให้กับสินค้าที่มาจากประเทศอื่นหรือสินค้าที่มีจุดหมายปลายทางไปยังประเทศอื่นใดต้องให้ โดยทันทีและโดยปราศจากเงื่อนไขแก่สินค้าชนิดเดียวกัน (Like product) ที่มาจากประเทศสมาชิกอื่นหรือสินค้าชนิดเดียวกันที่มีจุดหมายปลายทางประเทศสมาชิกอื่นทุกประเทศ ในเรื่องต่างๆอัน เกี่ยวข้องกับการนำเข้าหรือการส่งออกสินค้า ดังนี้

- การจัดเก็บภาษีและค่าภาระต่างๆที่เรียกเก็บสำหรับการนำเข้าหรือการส่งออกสินค้า หรือเรียกเก็บสำหรับการโอนชำระเงินระหว่างประเทศในการนำเข้าหรือการส่งออกสินค้า
- วิธีการที่เรียกเก็บภาษีและการชำระค่าภาระต่างๆ
- กฎเกณฑ์หรือระเบียบพิธีการที่เกี่ยวข้องกับการนำเข้าและการส่งออกสินค้า

²⁸ ประสิทธิ์ เอกบุตร, "ข้อเสนอบางประการต่อการกำหนดนโยบายทางการค้าระหว่างประเทศของไทยในแกตต์ (G.A.T.T.)," วารสารนิติศาสตร์, ฉบับที่ 4, ปีที่, 15 น. 22 (ธันวาคม 2528).

²⁹ ต่อไปนี้ในวิทยานิพนธ์นี้ ผู้เขียนจะเรียกว่า ข้อตกลง GATT.

- การปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับหลักการปฏิบัติเยี่ยงคนชาติมาตรา III:2 และ III:4³⁰

ยกตัวอย่างเช่น ถ้าประเทศสมาชิก A และ ประเทศ B ได้เจรจาลดหย่อนทางภาษีระหว่างกัน ข้อลดหย่อนทางภาษีนี้ออมขยายขอบเขตไปยังประเทศสมาชิกอื่นด้วย แม้ว่าจะเป็น การเจรจาระหว่างประเทศ A และ ประเทศ B ก็ตาม

อย่างไรก็ตาม หลักปฏิบัติอย่างชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ภายใต้ข้อตกลง GATT ได้ มีข้อยกเว้นที่สำคัญ ได้แก่ การให้สิทธิพิเศษทางภาษีตามบทบัญญัติมาตรา XXIV หรือการให้สิทธิ ทางการค้าเพื่อสนับสนุนประเทศกำลังพัฒนา เป็นต้น

2.2.2 หลักปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ (National Treatment)

หลักปฏิบัติเยี่ยงคนชาติมีหลักการที่สำคัญ คือ เมื่อสินค้าได้ผ่านพิธีการศุลกากรเข้าสู่ ดินแดนของประเทศสมาชิกผู้นำเข้าแล้ว สินค้าของประเทศสมาชิกอื่นที่ได้นำเข้ามาต้องได้รับการ ปฏิบัติที่ไม่ด้อยกว่าการปฏิบัติต่อสินค้าในประเทศ³¹ ซึ่งหลักปฏิบัติเยี่ยงคนชาติสามารถแยก พิจารณาได้เป็นการใช้มาตรการทางภาษีและการออกกฎหมาย, ข้อบังคับ หรือข้อกำหนดต่างๆ กล่าวคือ

(1) การใช้มาตรการทางภาษี

หลักเกณฑ์ในการใช้มาตรการทางภาษีต่อสินค้านำเข้าที่เป็นชนิดเดียวกับสินค้าใน ประเทศ (Like Product) เมื่อสินค้านำเข้าได้ผ่านพิธีการศุลกากรเข้าสู่ประเทศผู้นำเข้าแล้ว ประเทศผู้นำเข้าต้องไม่เรียกเก็บภาษีภายในหรือค่าภาระภายในอื่น ๆ กับสินค้านำเข้าจากประเทศ สมาชิกอื่นในอัตราเกินกว่าที่ได้เรียกเก็บกับสินค้าในประเทศ

นอกจากนี้ หากสินค้าได้ผ่านพิธีการศุลกากรเข้าสู่ประเทศผู้นำเข้าแล้ว ประเทศผู้นำ เข้าต้องไม่เรียกเก็บภาษีภายในหรือค่าภาระภายในอื่น ๆ กับสินค้านำเข้าหรือสินค้าในประเทศใน ลักษณะเป็นการคุ้มครองผู้ผลิตในประเทศ

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า สิ่งที่ต้องพิจารณาเกี่ยวกับการใช้มาตรการทางภาษี คือ การพิจารณาถึงคุณลักษณะของสินค้าชนิดเดียวกัน (Like Product) ทั้งนี้เพราะเมื่อสินค้านำ เข้าเป็นสินค้าชนิดเดียวกันกับสินค้าในประเทศแล้ว ประเทศผู้นำเข้าจะเรียกเก็บภาษีในอัตรา เกินกว่าการเรียกเก็บกับสินค้าในประเทศไม่ได้ แต่ถ้าวินิจฉัยว่าเป็นสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าชนิดเดียวกัน ข้อตกลง GATT มาตรา III ได้กำหนดเพียงการห้ามมิให้มีการเรียกเก็บในลักษณะที่เป็นการคุ้มครองผู้ผลิต

³⁰ GATT Article I.

³¹ *Ibid.* Article III.

ในประเทศ กล่าวคือ อัตราภาษีที่จัดเก็บกับสินค้าที่ไม่ใช่สินค้าชนิดเดียวกันนี้อาจเกินกว่าที่อัตราเรียกเก็บกับสินค้าในประเทศได้ ตราบใดที่ไม่เป็นการไม่เป็นคุ้มครองผู้ผลิตในประเทศที่ย่อมไม่ขัดกับหลักปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ ซึ่งปัญหาในการพิจารณาว่าสินค้าใดเป็นสินค้าชนิดเดียวกันจะเห็นได้ว่าในทางปฏิบัติเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาเป็นกรณีๆไป ดังตัวอย่างกรณีพิพาทในคดี *Japan-Taxes on - Alcoholic Beverages*³² ประเทศญี่ปุ่นถูกกล่าวหาว่าการจัดเก็บอัตราภาษีของญี่ปุ่นเป็นการเลือกปฏิบัติ กล่าวคือ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ (Vodka) จะถูกเก็บภาษีในอัตราที่สูงกว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศ (Shochu) โดยที่สินค้าทั้งสองชนิดกันต่างก็เป็นสินค้าชนิดเดียวกัน การกระทำของประเทศญี่ปุ่นจึงขัดกับกับหลักปฏิบัติเยี่ยงคนชาติ มาตรา III ซึ่งประเทศญี่ปุ่นได้โต้แย้งว่าการที่ประเทศญี่ปุ่นเรียกเก็บอัตราภาษีที่แตกต่างกัน ไม่ได้พิจารณาว่าสินค้าใดเป็นสินค้านำเข้าหรือสินค้าในประเทศ แต่พิจารณาจากราคาและคุณภาพของสินค้า หากสินค้านั้นมีราคาและคุณภาพสูงก็จะเรียกเก็บภาษีในอัตราที่สูงกว่า

ในประเด็นของสินค้าชนิดเดียวกัน องค์การอุทธรณ์เห็นว่า ในการตัดสินว่าสินค้าใดเป็นสินค้าชนิดเดียวกัน ตามความหมายของมาตรา III:2 ต้องเป็นการพิจารณาในความหมายอย่างแคบ โดยองค์การอุทธรณ์เห็นด้วยกับทางปฏิบัติภายใต้ GATT 1947 ว่าในการตัดสินควรเป็นการพิจารณาเป็นกรณีๆ องค์การอุทธรณ์ได้กล่าวถึงรายงานของคณะทำงานเรื่องการปรับภาษีพรมแดน (The Report of the Working Party on Border Tax Adjustment) ซึ่งในรายงานดังกล่าวได้กำหนดวิธีการพื้นฐานในการตีความว่าเงื่อนไขของการตรวจสอบว่าเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาเป็นกรณีๆ (Case by Case) การพิจารณาเช่นนี้จะทำให้เกิดความเป็นธรรมในแต่ละคดี แต่ก็มีหลักเกณฑ์บางประการที่นำมาพิจารณาตรวจสอบ ได้แก่ การใช้ประโยชน์ในท้ายที่สุดของสินค้าชนิดนั้นๆ, รสนิยมและลักษณะนิสัยของผู้บริโภคที่อาจแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ, ลักษณะและสภาพตลอดจนคุณภาพของสินค้า³³ ในคดีนี้จากการพิจารณาพบว่าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ ต่างเป็นสินค้าชนิดเดียวกัน ดังนั้น การที่ประเทศญี่ปุ่นเรียกเก็บภาษีกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่นำเข้ามาจากต่างประเทศซึ่งเป็นสินค้านำเข้าในอัตราที่สูงกว่าการเรียกเก็บจาก เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศจึงเป็นการกระทำที่ขัดกับหลักปฏิบัติเยี่ยงคนชาติมาตรา III

³² World Trade Organization, Report of the Appellate Body, Japan-Taxes on - Alcoholic Beverages WT/DS8/AB/R, WT/DS10/AB/R, WT/DS11/AB/R, 4 October 1996.

³³ *Ibid.* p. 20.

(2) การออกกฎหมาย, ข้อบังคับ หรือข้อกำหนดต่างๆ

ประเทศสมาชิกผู้นำเข้าต้องไม่ออกกฎหมาย, ข้อบังคับ หรือข้อกำหนดต่างๆที่เป็นการปฏิบัติต่อสินค้านำเข้าที่ต่ำกว่าการปฏิบัติต่อสินค้าในประเทศที่เป็นสินค้าชนิดเดียวกันจนทำให้เกิดผลกระทบต่อการขายภายในประเทศ, การเสนอขาย, การซื้อ, การจัดส่งหรือการใช้สินค้าชนิดนั้นๆ อย่างไรก็ตาม การออกกฎหมาย, ข้อบังคับ หรือข้อกำหนดต่างๆจะไม่ไปใช้นำการปฏิบัติที่แตกต่างกันในด้านค่าใช้จ่ายในการขนส่งภายในซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของการดำเนินงานทางเศรษฐกิจของวิธีการขนส่ง และมีใช้บนพื้นฐานของสัญชาติของสินค้า

2.3 หลักการต่างตอบแทน (Reciprocity)

หลักการต่างตอบแทน หมายถึง ในการปฏิบัติทางการค้าระหว่างประเทศสมาชิกขององค์การการค้าโลก หากประเทศสมาชิกประเทศหนึ่งประเทศใดหรือหลายประเทศ ปฏิบัติหรือดำเนินมาตรการทางการค้าระหว่างประเทศอย่างหนึ่งอย่างใด ประเทศสมาชิกอื่นย่อมมีสิทธิดำเนินการอย่างเดียวกันในลักษณะต่างตอบแทนและชอบที่จะได้รับผลประโยชน์ในทางการค้าอย่างเดียวกัน³⁴ การต่างตอบแทนเป็นหลักการอีกประการหนึ่งเพื่อสนับสนุนการบรรลุวัตถุประสงค์ต่างๆที่ปรากฏในอารัมภบทของความตกลงจัดตั้งองค์การการค้าโลก ตลอดจนเพื่อการลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศสมาชิก ตัวอย่างของหลักการต่างตอบแทน ได้แก่ ในการเจรจาการเรื่องอัตราภาษีที่จัดเก็บ ถ้าประเทศสมาชิกหนึ่งยินยอมลดอัตราภาษีในสินค้านำเข้าให้แก่ประเทศสมาชิกอื่น ประเทศสมาชิกผู้ได้รับผลประโยชน์จากการลดอัตราการจัดเก็บภาษีนั้นควรคำนึงถึงหลักการต่างตอบแทน โดยการลดอัตราการจัดเก็บภาษีให้แก่ประเทศสมาชิกผู้ลดอัตราภาษีให้แก่ตนเป็นการตอบแทนเช่นกัน

2.4 หลักความโปร่งใส (Transparency)

ความโปร่งใสถือเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการดำเนินการในทางการค้าระหว่างประเทศ ถ้าการค้าดำเนินไปโดยไม่มี ความโปร่งใส เช่น ประเทศสมาชิกต่างใช้นโยบายและวิธีปฏิบัติทางการค้าของตนในลักษณะที่ก่อให้เกิดการกีดกันทางการค้าขึ้นหรือโดยไม่มี การแจ้งให้ประเทศ

³⁴ ประสิทธิ เอกบุตร, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 28, น. 21.

สมาชิกอื่นได้ทราบล่วงหน้าเช่นนี้ย่อมเป็นอุปสรรคที่ขัดขวางต่อการพัฒนาในทางการค้าระหว่างประเทศ และเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินเพื่อส่งเสริมการค้าเสรี ดังนั้น เพื่อให้การค้าระหว่างประเทศสมาชิกดำเนินไปด้วยความโปร่งใส องค์การการค้าโลกจึงได้กำหนดระเบียบและวิธีปฏิบัติเพื่อประกันความโปร่งใส กล่าวคือ

(1) การเผยแพร่กฎหมาย ข้อกำหนด กฎเกณฑ์หรือมาตรการทางการค้า

การเผยแพร่กฎหมาย ข้อบังคับ หรือมาตรการทางการค้าเป็นการกำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องประกาศให้องค์การการค้าโลกและประเทศสมาชิกอื่นได้ทราบถึงกฎหมาย ข้อกำหนด กฎเกณฑ์หรือมาตรการทางการค้าของตน ซึ่งในการประกาศแจ้งนั้นเป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น ข้อตกลง GATT กำหนดให้ประเทศสมาชิกต้องพิมพ์เผยแพร่กฎหมายข้อบังคับ หรือคำวินิจฉัยเกี่ยวกับการแบ่งกลุ่มประเภทของสินค้าหรือการประเมินราคาของสินค้าเพื่อวัตถุประสงค์ในทางศุลกากร หรือเผยแพร่ข้อกำหนด ข้อจำกัด หรือข้อห้ามต่างๆในการนำเข้าหรือการส่งออกสินค้า การโอนชำระเงิน หรือกฎหมาย ข้อบังคับต่างๆที่มีผลกระทบต่อภาษี, การจัดจำหน่าย, การขนส่ง, การประกันภัย, กระบวนการผลิต หรือการใช้อื่นๆ ในลักษณะวิธีการซึ่งทำให้รัฐและประเทศคู่ค้าต่างๆคุ้นเคยกับกฎหมายหรือข้อบังคับดังกล่าว³⁵

(2) การทบทวนนโยบายทางการค้าของประเทศสมาชิก

การทบทวนนโยบายทางการค้าเป็นการดำเนินการตามกลไกทบทวนนโยบายทางการค้า (Trade Policy Review Mechanism : TPRM) วัตถุประสงค์ของกลไกทบทวนนโยบายทางการค้า คือ เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและความเข้าใจในนโยบายและการปฏิบัติทางการค้าของประเทศสมาชิกให้มากขึ้น ช่วยให้เกิดความเชื่อมั่นแก่ประเทศสมาชิกในกฎเกณฑ์ ระเบียบ และข้อผูกพันที่ได้แก้ไขแล้วภายใต้ความตกลงพหุภาคีและความตกลงการค้าหลายฝ่ายและเพื่อให้การดำเนินงานของระบบการค้าพหุภาคีเป็นไปโดยราบรื่น

กลไกทบทวนนโยบายทางการค้ากำหนดให้มีการจัดตั้งองค์กรทบทวนนโยบายทางการค้า (Trade Policy Review Body : TPRB) เพื่อดำเนินการทบทวนนโยบายทางการค้า ซึ่งบรรดาประเทศสมาชิกต้องดำเนินการทบทวนนโยบายและการปฏิบัติทางการค้าตนเป็นระยะๆ และเพื่อให้เกิดความโปร่งใสมากขึ้นในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ภายใต้องค์การการค้าโลก ประเทศสมาชิกต้องมีการจัดทำรายงานเสนอต่อองค์กรทบทวนนโยบายทางการค้า โดยในรายงานฉบับเต็มจะต้องบรรยายถึงนโยบายและทางปฏิบัติของประเทศสมาชิกและประเทศสมาชิกที่เกี่ยวข้องที่

³⁵ GATT Article X.

ได้รับการตัดสินภายใต้องค์การทบทวนนโยบายทางการค้า และในรายงานนั้นต้องมีเนื้อหาที่ครอบคลุมถึงประเด็นต่างๆที่เกี่ยวกับนโยบายทางการค้าภายใต้ความตกลงการค้าพหุภาคี ผลของการทบทวนนโยบายทางการค้าทำให้ประเทศสมาชิกอื่นเข้าใจนโยบายและวิธีปฏิบัติทางการค้าของประเทศผู้ทบทวนและประเทศผู้ทบทวนมีโอกาสเตรียมการรับมือกับผลที่ได้รับจากการดำเนินการในทางการค้าของตน³⁶

---

³⁶ http://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/egrm11_e.htm
(January 2008)

